

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ
N U T A R I M A S

**DĖL KONKURENCIJOS POLITIKOS NUOSTATŲ TAIKYMO GAIRIŲ
PATVIRTINIMO**

2012 m. gruodžio 12 d. Nr. 1510
Vilnius

Siekdama, kad konkurencijos politikos nuostatos būtų sistemiskai taikomos viešojoje politikoje, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a :

1. Patvirtinti Konkurencijos politikos nuostatų taikymo gaires (pridedama).
2. Nustatyti, kad Konkurencijos politikos nuostatų taikymo gairėmis vadovaujasi ministerijos, įstaigos prie ministerijų, kitos ministerijoms pavaldžios valstybės institucijos, Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstaigos ir kitos Lietuvos Respublikos Vyriausybei atskaitingos valstybės institucijos.
3. Rekomenduoti savivaldybėms ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei nepavaldžioms valstybės institucijoms vadovautis Konkurencijos politikos nuostatų taikymo gairėmis.

LAIKINAI EINANTIS MINISTRO PIRMININKO
PAREIGAS

ANDRIUS KUBILIUS

LAIKINAI EINANTIS ŪKIO MINISTRO
PAREIGAS

RIMANTAS ŽYLIUS

KONKURENCIJOS POLITIKOS NUOSTATŲ TAIKymo GAIRĖS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Konkurencijos politikos nuostatų taikymo gairės (toliau – Gairės) nustato pagrindinį konkurencijos politikos tikslą, konkurencijos politiką formuojančių ir įgyvendinančių institucijų sistemą, nurodo konkurencijos politikos problemas ir pateikia šių problemų sprendimą užtikrinančias priemones.

2. Gairės parengtos įgyvendinant Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2010 m. gruodžio 30 d. valstybinio audito ataskaitoje Nr. VA-P-20-10-26 „Konkurencijos laisvės apsauga“ Lietuvos Respublikos Vyriausybei (toliau – Vyriausybė) pateiktas rekomendacijas ir Vyriausybės patvirtintą šių rekomendacijų įgyvendinimo planą.

II. KONKURENCIJA IR KONKURENCIJOS POLITIKA

3. Sąžiningos konkurencijos principas įtvirtintas Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnyje, kuriame nustatyta, kad „įstatymas draudžia monopolizuoti gamybą ir rinką, saugo sąžiningos konkurencijos laisvę“. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 119 straipsnyje nustatyta, kad Europos Sąjungos ekonominė politika „yra vykdoma vadovaujantis atviros rinkos ekonomikos esant laisvai konkurencijai principu“. Sąžininga ir laisva konkurencija rinkose – visuotinė vertybė, garantuojanti konstitucinę ūkinės veiklos laisvę ir iniciatyvą, sudaranti vartotojų gerovės ir ekonomikos augimo sąlygas.

4. Sąžiningą konkurenciją valstybė užtikrina formuodama ir nustatydamą konkurencijos politiką, įgyvendindama konkurencijos principus ir taisykles.

5. Konkurencijos politikos formavimas – Ūkio ministerijos veikla kuriant konkurencijai palankią teisinę aplinką, siekiant nustatyti konkurencijos politikos prioritetus, vystymosi kryptis, jų pasiekimo būdus, numatant siektinus rezultatus, valstybės institucijų ir įstaigų kompetenciją, reikalingą jiems pasiekti, rengiant su tuo susijusių įstatymų, Lietuvos Respublikos Seimo (toliau – Seimas), Vyriausybės nutarimų projektus, skatinat konkurenciją, taip pat ir veiksmų ir verslo praktikų, kurie neleistina riboja konkurenciją, uždraudimą arba ribojimą. Kitų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų priimami sprendimai, taip pat teisės aktų priėmimas (toliau – sprendimai) gali daryti poveikį konkurencijai.

6. Pagrindinis konkurencijos politikos tikslas – apsaugoti konkurencijos laisvę ir sudaryti sąlygas konkuruoti, siekiant užtikrinti tarp ūkio subjektų veiksmingą, sąžiningą konkurenciją, kuri vartotojams teiktų didžiausią galimą naudą, gerintų verslo sąlygas, skatintų ekonomikos augimą.

7. Konkurencijos principus ir taisykles reguliuoja Lietuvos Respublikos Konstitucija, tiesiogiai taikomi Europos Sąjungos teisės aktai, Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas (Žin., 1999, Nr. [30-856](#); 2012, Nr. [42-2041](#)) (toliau – Konkurencijos įstatymas), kiti specialieji įstatymai, Vyriausybės nutarimai, Konkurencijos tarybos nutarimai ir kitų įgyvendinančių institucijų, nurodytų Gairių 9 punkte, priimami norminiai teisės aktai.

8. Pagrindinė konkurencijos politiką įgyvendinanti institucija yra Konkurencijos taryba, kuri sprendimus priima savarankiškai ir nepriklausomai. Konkurencijos tarybos funkcijas ir statusą nustato Konkurencijos įstatymas ir kiti įstatymai.

9. Taisykles, kurios veikia konkurenciją, įgyvendina ir kitos valstybės institucijos ir įstaigos, kurių veiklą reguliuojančiuose teisės aktuose įrašyta konkurencijos taisyklių įgyvendinimo funkcija, – Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija, Ryšių reguliavimo tarnyba, Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba, taip pat valstybės

institucijos ir įstaigos, kurios nors ir neatlieka tiesioginės konkurencijos taisyklių įgyvendinimo funkcijos, bet tai išplaukia iš kitų jų funkcijų (ministerijos, verslą prižiūrinčios institucijos, ikiteisminės ir teisminės institucijos, savivaldybės ir kitos).

10.. Ūkio subjektų asociacijos ir kitos nevyriausybinės organizacijos prisideda prie konkurencijos politikos sklaidos, konkurencijos principų ir taisyklių laikymosi.

11. Siekdamas tinkamai įgyvendinti konkurencijos taisykles, įgyvendinančios institucijos, nurodytos Gairių 9 punkte, bendradarbiauja su Konkurencijos taryba ir Ūkio ministerija.

12. Sąžiningos konkurencijos sąlygos neatsiejamos nuo priemonių, skirtų verslo aplinkai gerinti, įgyvendinimo: verslo priežiūros paprastinimo, administracinės naštos mažinimo, tyčinių bankrotų prevencijos, kovos su „šešėlyje“ esančiu verslu, juridinių asmenų steigimo ir uždarymo procedūrų paprastinimo, mokesčių politikos, greito ir efektyvaus ginčų sprendimo ir kitų.

III. GAIRIŲ TIKSLAI

13. Gairių tikslai:

13.1. sistemiškai formuoti konkurencijos politiką visame teisėkūros procese;

13.2. derinti kitų sričių politikos įgyvendinimo priemones su konkurencijos politika;

13.3. didinti įvairių sričių politikos formuotojų ir įgyvendintojų išpareigojimus plėtoti konkurenciją;

13.4. užtikrinti priamamų sprendimų atitiktį konkurencijos principams ir taisyklėms;

13.5. naikinti teisinius ribojimus, sudarančius pagrindą ūkio subjektams dominuoti, vykdyti naujų ribojimų prevenciją.

IV. KONKURENCIJOS POLITIKOS PROBLEMOS IR JŲ SPRENDIMĄ UŽTIKRINANČIOS PRIEMONĖS

14. Valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų priimami sprendimai ne visada užtikrina geriausią įvairių interesų pusiausvyrą ir dažnai nepakankamai atspindi konkurencijos principus ir taisykles. Išanalizavus esamus teisėkūros ir sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo procesus, išskirtinos šios konkurencijos politikos problemos:

14.1. horizontalaus pobūdžio problemos (sisteminio požiūrio į konkurencijos politikos formavimą stoka, nepakankamas konkurencijos politikos integravimas į kitų sričių politikas, valstybės tarnautojų kompetencijos konkurencijos klausimais stoka, konkurencijos principai ir taisyklės dažnai nelaikomi prioritetiniais priimant sprendimus ir kita), dėl kurių neformuojama ir neįgyvendinama nuosekli konkurencijos politika;

14.2. konkretiems sektoriams ir sritims būdingos problemos (Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų naudojimas, viešieji pirkimai, neveiksminga konkurencija ir valstybei ar savivaldybėms priklausančių ūkio subjektų susijusių veiklų vertikali integracija, diskriminacinių sąlygų taikymas privatiems ūkio subjektams visuotinės svarbos paslaugų sektoriuose ir kita), dėl kurių gali būti ribojamas šių sektorių produktyvumas, negerėja paslaugų kokybė, ribojama paslaugų pasiūla, kyla kainos.

15. Konkurencijos politikos problemos spręstinos dviem aspektais:

15.1. sprendimai konkrečiose srityse ir sektoriuose turi būti priimami laikantis konkurenciją užtikrinančių principų ir taisyklių;

15.2. priimant sprendimus, turi būti laikomasi procedūrinių taisyklių, užtikrinančių tinkamą ir kompetentingą poveikio konkurencijai vertinimą.

16. Sprendimai konkrečiose srityse ir sektoriuose turi būti priimami laikantis konkurenciją užtikrinančių principų ir taisyklių (įskaitant, bet neapsiribojant):

16.1. sprendimai turi atitikti konkurencijos teisės taisykles, nustatytas Konkurencijos įstatyme ir kituose Gairių 7 punkte nurodytuose teisės aktuose;

16.2. sprendimai negali numatyti nepagrįstų konkurencijos principų ar taisyklių išimčių tam tikriems ūkio subjektams ar sektoriams;

16.3. konkurencijos ribojimai galimi tik tuo atveju, jeigu laikomasi šių sąlygų: tai daroma įstatymu; ribojimai būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises, laisves ir Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, taip pat konstituciškai svarbius tikslus; ribojimais nepaneigiama teisių ir laisvių prigimtis ir esmė; laikomasi konstitucinio proporcingumo principo;

16.4. turi būti užtikrinamos nediskriminacinės sąlygos Lietuvos ir kitų Europos Sąjungos valstybių ūkio subjektams, taip pat privatiems ir viešiesiems ūkio subjektams;

16.5. nustatant taisykles, kurios tiesiogiai ar netiesiogiai gali paveikti ūkio subjektų patekimą į rinką, turi būti laikomasi skaidrumo, aiškumo, proporcingumo ir lygiateisiškumo principų;

16.6. Europos Sąjungos iniciatyvos turi būti įgyvendinamos kuo greičiau ir, esant galimybei, pasirenkant alternatyvą, kuri labiausiai skatina konkurenciją;

16.7. skirstant Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšas, turi būti laikomasi skaidrumo, aiškumo, proporcingumo ir lygiateisiškumo principų, pasirenkami tokie finansavimo ar investavimo būdai ir formos, kurie užtikrintų investicijų efektyvumą ir neiškreiptų konkurencijos arba konkurenciją iškreiptų mažiausiai (pavyzdžiui, naudojami rizikos kapitalo fondai, kompensuojamos palūkanos, garantijos ir kitos panašios finansinės priemonės); pasirenkant sektorius, kuriems šios lėšos bus skiriamos, prioritetai turi būti teikiami labiausiai ekonomikos augimą skatinančioms sritims;

16.8. organizuojant ir skelbiant viešuosius pirkimus ar konkursus, taip pat tais atvejais, kai priimami sprendimai gali tiesiogiai ar netiesiogiai riboti pavienių ūkio subjektų ar jų grupių konkurencijos laisvę, turi būti laikomasi skaidrumo, aiškumo, proporcingumo ir lygiateisiškumo principų;

16.9. kai valstybės ar savivaldybės institucija priima sprendimą, reguliuojantį ūkinę veiklą tokioje srityje, kurioje veikia ir valstybei ar savivaldybei priklausantis ūkio subjektas, kurį valdo valstybės ar savivaldybės institucija, turi būti laikomasi skaidrumo, aiškumo ir lygiateisiškumo principų ir sprendimas priimamas atsižvelgiant į interesų konflikto riziką;

16.10. sprendžiant neveiksmingos konkurencijos ir valstybei ar savivaldybėms priklausančių ūkio subjektų susijusių veiklų vertikalios integracijos ir diskriminacinių sąlygų taikymo privatiems ūkio subjektams visuotinės svarbos paslaugų sektoriuose problemas, turi būti diegiami konkurencijos elementai visuotinės svarbos paslaugų sektoriuose (energetika, dujos, geležinkeliai, paštas, viešasis transportas, sveikatos apsauga, socialinės, švietimo paslaugos ir kita);

16.11. siekiant išvengti nepagrįstų ir perteklinių reguliacinių reikalavimų, ribojančių ūkio subjektų galimybes užsiimti tam tikra veikla, turi būti persvarstomos ir supaprastinamos taisyklės, kurios ūkio subjektams suteikia išimtinės ar specialiąsias teises vykdyti tam tikrą veiklą (licencijos, leidimai ir kita);

16.12. vykdant valstybinį kainų reguliavimą, turi būti laikomasi Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnyje įtvirtinto principo, kad „Lietuvos ūkis grindžiamas privačios nuosavybės teise, asmens ūkinės veiklos laisve ir iniciatyva“; valstybinis kainų reguliavimas turi būti taikomas tik išimtiniais atvejais, nepažeidžiant Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir kitų įstatymų.

17. Lietuva, dalyvaudama priimant Europos Sąjungos sprendimus, turinčius poveikį konkurencijai (Europos Sąjungos konkurencijos ir valstybės pagalbos politika, Europos Sąjungos energetikos rinkos kūrimas, Europos Sąjungos prekybos politika, vartotojų apsaugos politika ir kita), pritaria tiems principams ir alternatyvoms, kurie labiausiai skatina konkurenciją.

18. Priimant sprendimus, turi būti laikomasi procedūrinių taisyklių, užtikrinančių tinkamą ir kompetentingą poveikio konkurencijai vertinimą.

18.1. sprendimų projektai, kurie tiesiogiai ar netiesiogiai gali turėti poveikį konkurencijai, turėtų būti vertinami konkurencijos požiūriu; poveikis konkurencijai turi būti vertinamas vadovaujantis Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. vasario 26 d. nutarimu Nr. 276 (Žin., 2003, Nr. [23-975](#); 2012, Nr. 124-6234); rekomenduojama vadovautis ir Konkurencijos tarybos parengtomis Sprendimų poveikio konkurencijai vertinimo gairėmis, skelbiamomis Konkurencijos tarybos interneto svetainėje (<http://kt.gov.lt>);

18.2. vadovaudamosi Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikoje, Lietuvos Respublikos Vyriausybės teisėkūros taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 1244 (Žin., 2009, Nr. [121-5212](#)), ir kituose teisės aktuose nustatytais kriterijais, Konkurencijos taryba ir Ūkio ministerija teikia išvadas dėl teisės aktų projektų atitikties konkurencijos taisyklėms;

18.3. ministerijoms rekomenduojama kiekvienoje institucijoje paskirti po konkretų asmenį, atsakingą už sprendimų poveikio verslo sąlygoms ir konkurencijai vertinimą;

18.4. siekiant užtikrinti, kad priimami sprendimai atitiktų konkurencijos taisykles ir būtų atliekami kompetentingi poveikio konkurencijai vertinimai, turi būti tobulinama valstybės institucijų ir įstaigų valstybės tarnautojų ir darbuotojų, taip pat teismų kvalifikacija konkurencijos teisės ir politikos srityse.

V. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

19. Gairių turi būti laikomasi ne tik priimant naujus sprendimus, bet ir atliekant galiojančių teisės aktų peržiūrą ir vertinimą konkurencijos požiūriu.
